

Бу ераа сизнинг рекламангиз бўлиши мумкин

РАХБАРЛАР, ИҚТИСОДЧИЛАР, ИШБИЛАРМОНЛАР ВА ЁШ ОЛИМЛАР ДИҚҚАТИГА!

“Biznes-Эксперт” журналга йил давомида обуна бўлиш мумкин.
Нашрга обуна расмийлаштиригач,
Сиз ишончли эксперт ахборотиغا эга бўласиз.

Журналга “Ўзбекистон почтаси” АЖ, “Matbuot tarqatuvchisi” АЖ
ва бошқа обуна агентликлари орқали обуна бўлиш мумкин.

Ундан ташқари Сиз обуна шартномасини туғридан-туғри
“Biznes-Daily Медиа” Ноширлик уйи МЧЖ билан ҳам
расмийлаштиришингиз мумкин. Обуна индекси — 1169.

Қўшимча маълумотлар учун телефонлар: (99871) 259-21-96, 259-21-95.

Biznes-Эксперт

№ 4, 2021

ХУСУСИЙЛАШТИРИШ

МОЛИЯ

ҚИММАТЛИ ҚОГОЗЛАР

ИЛМИЙ АМАЛИЁТ

ПРИВАТИЗАЦИЯ

ФИНАНС

ЦЕННЫЕ БУМАГИ

НАУЧНАЯ ПРАКТИКА

ДИҚҚАТ!

“Biznes-Daily Медиа” ноширлик уйи МЧЖ ва EBSCO Publishing, Inc. (АҚШ) уртасида 2017 йил 8 августда тузилган лицензия шартномасига асосан, “Biznes-Эксперт” журнали жажоннинг энг йирик академик наشرлар электрон тизими хисобланган EBSCOhost маълумотлар базасига киритилган ва шу тизим орқали дунё бўйлаб тарқалмоқда.

ВНИМАНИЕ!

Согласно постановлению Президиума Высшей аттестационной комиссии при Кабинете Министров Республики Узбекистан № 201/3 от 30 декабря 2013 года, журнал «Biznes-Эксперт» внесен в реестр научных изданий Высшей аттестационной комиссии для докторских диссертаций.

УЎТ: 330.34

“Тежамкорлик самарадорлик-манфаатдорлик-фаровонлик” моделининг тузилиши ва аҳамияти Структура и значение модели “Бережливость эффективность-интерес-процветание” Structure and significance of the “Frugality prosperity- efficaciousness-advantageousness” model

Шавкат БОЛТАЕВ,
 Бухоро Давлат университети мустақил изланувчиси.

Аннотация

Мақолада тежамкорликнинг аҳамияти, “Тежамкорлик СМФ” (СМФ-самарадорлик-манфаатдорлик-фаровонлик) моделининг тузилиши, ундан фойдаланиш йўллари қараб чиқилган. Бунда моделга киритилган жараёнлар ва категориялар, уларни ифодаловчи кўрсаткичлар, шу кўрсаткичларни аниқлаш йўллари ҳамда уларнинг бир-бири билан ўзаро алоқадорлиги кўрсатиб берилган.

В статье рассматривается значение понятия – бережливость, структура модели “Бережливость ЭИП” (Бережливость-эффективность-интерес-процветание) и пути использования данной модели. Кроме этого, описаны процессы и категории, входящие в модель, показатели, определяющие их значение, пути определения показателей и их взаимосвязь.

The paper addresses the significance of frugality, the structure and implementation of the “Frugality PEA (Prosperity, efficaciousness, advantageousness)” model. It explains the processes and categories included in the model, the metrics they represent and the ways it can be approached in classifications and its interrelationship.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2020 йил 24 январда Олий Мажлисга Мурожаатномасида тадбиркорликни ривожлантиришга яна бир бор катта аҳамият қаратди. “Жойлардаги ижтимоий муаммоларни ҳал этишга оид тадбиркорлик ташаббусларини, айниқса, ёшлар ва аёллар тадбиркорлигини қўллаб-қувватлашга устувор аҳамият бериш зарур. Шу мақсадда аҳоли ва тадбиркорларга, микромолия хизматлари ва молиявий ресурсларга, давлат харидларига кенг йўл очиб берилади. Бундай чоралар орқали одам-

ларимизда тадбиркор бўлишга иштиёқ ва ишонч ортади, улар кўпроқ даромад олишга интиладиган бўлади”¹, деб таъкидлади. Тадбиркорликнинг асосий мақсадларидан бири – ишлаб чиқариш, хизмат кўрсатиш, иш бажариш соҳаларида кўпроқ фойда олиб, ўзининг ва аҳолининг манфаатларини қондиришга қаратилган. Аммо фойда ўз-ўзидан ҳосил бўлиб қолмайди. Улардан бири ва энг муҳими, мавжуд маблағларни тажаб-тергаб ишлатишга қаратилиши лозим. Бундай тежамкорлик, ички имкониятларни ишга солган ҳолда ҳақиқий фойдани таъминлайди.

Калит сўзлар: тежамкорлик, самарадорлик, манфаат, харажатлар, даромадлар, фаровонлик, аҳолининг яшаш даражаси, аҳолининг яшаш сифати, камбағаллик, тадбиркорлик.

¹ Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2020 йил 24 январда Олий Мажлисга Мурожаатномаси.// “Халқ сўзи” газетаси. 2020 йил 25 январь. 19-сон. 1-4 бетлар.

Республикамизда амалга оширилаётган ислохотларнинг ҳозирги босқичида хизмат кўрсатиш соҳасининг миллий иқтисодиётдаги ўрни ва роли йилдан йилга ошиб бормоқда. Буни мамлакатимиз миқёсида кўрсатилаётган хизматлар ҳажми мисолида ҳам кўриш мумкин. Мустақиллик йилларида иқтисодиётни эркинлаштириш ва жамиятни модернизациялашга қаратилган ислохотлар, мамлакат иқтисодиётида чуқур таркибий ўзгаришларга ва нодавлат мулкига асосланган хусусий секторнинг вужудга келишига сабаб бўлди. Уларнинг асосий қисми хизмат соҳасига тўғри келмоқда. Жумладан, 2010 йил мамлакатимизда кўрсатилган хизматлар ҳажми 27126,8 млрд.сўмни ташкил қилган бўлса, 2018 йилда бу кўрсаткич қарийиб 5,6 баробарга ошиб 150889,8 млрд.сўмни ташкил қилди². Ўзбекистон Республикаси бўйича хизмат кўрсатиш ҳажми аҳоли жон бошига 2010 йилда 949,7 минг сўмдан, 2018 йилга бу кўрсаткич қарийиб беш баробар ошиб 4578,5 минг сўмни ташкил қилган³. Худди шундай ҳолат мамлакатимизнинг барча ҳудудларида ҳам рўй берган. Лўнда қилиб айтилаётган бўлса, хизмат кўрсатиш соҳаси мамлакат иқтисодиётининг келажagini таъминловчи муҳим омиллардан бири бўлиб қолади. Ҳатто экспортнинг ҳам аксарият қисми аста-секинли билан хизмат кўрсатиш эвазига амалга оширилади.

Хизмат кўрсатиш соҳасининг муҳимлигини яна шундан ҳам англаш мумкинки, сўнгги йилларда уни ривожлантириш ва тежамкорликка эришиш асосида соҳанинг самарадорлигини оширишга қаратилган Ўзбекистон Республикаси Президенти ва Ҳукуматининг қатор фармон ва қарорлари эълон қилинди. Булар жумласига Ўзбекистон Республикаси Вазирлар маҳкамасининг 2016 йил 26 февралда тасдиқланган “Ўзбекистон Республикасида 2016-2020 йилларда хизматлар соҳасини ривожлантириш дасури тўғрисида”ги 55-сон қарори, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 28-декабрдаги Олий Мажлисга қилган Мурожаатномасида ҳам мамлакатимизда инновацион иқтисоднинг ривожланиши, тежамкорлик тамойилига амал қилиш бўйича бир қанча вазифаларни белгилаб берди. Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 21 сентябрда “2019-2021 йилларда Ўзбекистон Республикаси-

ни инновацион ривожлантириш стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида” ПФ-5544-сонли Фармони, 2018 йил 3 июлдаги “Ўзбекистон Республикасида рақамли иқтисодиётни ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-3832-сон қарори, 2018 йил 21 ноябрда “Рақамли иқтисодиётни ривожлантириш мақсадида рақамли инфратузилмани янада модернизация қилиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-4022-сонли қарори, 2018 йил 13 декабрда “Ўзбекистон Республикаси давлат бошқарувида рақамли иқтисодиёт, электрон ҳукумат ҳамда ахборот тизимларини жорий этиш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги фармонлари эълон қилинди. Мазкур фармонлар, қарорлар ва улар юзасидан қабул қилинган меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар хизмат кўрсатиш соҳасини инновацион ривожлантиришда ва тежамкорлик асосида самарадорлигини оширишда мамлакатимиз дхудудлари бўйича аниқ дастурларни ишлаб чиқишда асос бўлиб келмоқда.

Мамлакатимиз раҳбари Олий Мажлисга Мурожаатномасида олдимизда турган муҳим вазифалардан бири юртитимизда камбағалликни тугатиш эканлигига алоҳида аҳамият қаратди. Бунинг учун ҳам одамлар руҳиятида тадбиркорлик руҳини уйғотиш лозим эканлигини қайд этди. Мурожаатномада: “Камбағалликни камайитириш – бу аҳолида тадбиркорлик руҳини уйғотиш, инсоннинг ички куч-қуввати ва салоҳиятини тўлиқ рўёбга чиқариш, янги иш ўринлари яратиш бўйича комплекс иқтисодий ва ижтимоий сиёсатни амалга ошириш, демакдир”⁴, деб уқтирди. Кўришиб турибдики, тадбиркорликнинг ривожланиши мамлакатимизда жуда кўп иқтисодий ва ижтимоий муаммоларни ҳал қилади. Буларга:

янги иш ўринларини яратиш ва бандлик муаммосини ҳал қилиш;

кўпроқ фойда олиб, ўзининг соҳасини янада ривожлантириш имкониятини кенгайтириш;

кўпроқ маҳсулот ишлаб чиқариш, хизмат кўрсатиш ва иш бажаришга эришиш;

аҳолининг фаровонлиги, яшаш даражаси ва сифатини ошириш.

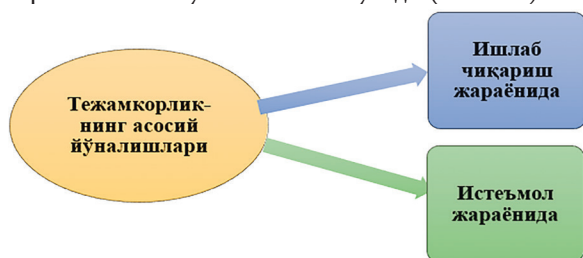
Аммо ушбу тадбирлар ўз-ўзидан амалга ошиб қолмайди. Буларнинг ҳаммасини кўзда тутадиган ва шу ишларнинг уддасидан чиқа оладиган кишигина тадбиркор бўла олади. Ушбу ҳолатни инобатга

² www.stat.uz маълумотлари.

³ www.stat.uz маълумотлари.

⁴ Ўша жойда. – 3 бет.

олиб Президентимиз ўзининг Мурожаатномасида “...ҳамма ҳам тадбиркор бўла олмайди. Шу сабабли бундай одамлар билан тизимли иш олиб бориб, уларни касбга қайта тайёрлаш орқали уларни муносиб иш жойи билан таъминлаш лозим”⁵, деб таъкидлади. Аммо тадбиркор тадбиркорлиги орқасидан, оддий кишилар ўз касби орқасидан яхшигина даромад топиб, фаровон яшашликлари лозим. Ушбу талаб унисидан ҳам, бунисидан ҳам тежамкор бўлишликни талаб қилади. Шу нуқтаи назаридан тежамкорлик иккита йўналишга эга бўлади (1-чизма).

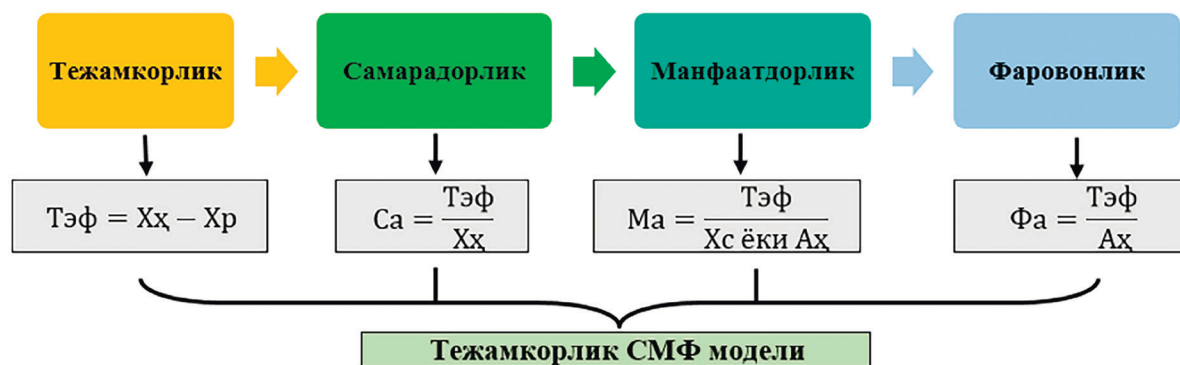

1-чизма. Тежамкорликнинг асосий йўналишлари⁶.

Чизмадан кўриниб турибдики, тежамкорлик фақат бирор нарсани яратишда, яъни ишлаб чиқа-

балки уларни истеъмол қилишда ҳам, яшашнинг бошқа жиҳатларида ҳам керак бўлади. Шу туфайли тежамкорлик масаласига алоҳида аҳамият бериб, унинг назарий ва амалий жиҳатларини бугунги кун талабидан келиб чиққан ҳолда тадқиқ қилиш мақсадга мувофиқ.

Бугунги кунда тежамкорлик масаласининг долзарблиги яққол кўриниб қолди. Биргина мисол: яқин йилларга мўлжалланган режадаги белгиланган мева ва сабзовот маҳсулотларини етиштириш учун анча ҳажмдаги сув керак бўлади. Аммо бизда бундай неъмат етарли даражада эмаслиги ҳеч кимга сир эмас. Трансчегаравий дарёларимизда келаётган сувларимиз барча эҳтиёжларимизни қондиришга камлик қилмоқда. Эртага аҳолининг муттасил кўпайиб бориши, суғориладиган майдонларнинг ҳам кўпайишига олиб келади. Бу эса, ўз навбатида қўшимча сув захираларини талаб қилади. Шу боис мазкур масалада катта тежамкорликни талаб қилади. Бу, ўз навбатида, тежамкорлик тартибини ўрнатмаса, сув муаммосини ҳал қилиш йилдан йилга анча мураккаблашиб бораверади.

Бунда:

- Тэф – тежамкорлик натижасида эришилган фойда;
- Хх – жорий даврдаги ҳақиқий харажатлар;
- Хр – жорий даврдаги режалаштирилган харажатлар;
- Са – ҳақиқий харажатларнинг тежамкорлик эвазига самарадорлиги;
- Ма – ходимлар (Хс) ёки аҳолининг (Ах) тежамкорликдан манфаатдорлиги;
- Фа – тежамкорликнинг фаровонликни таъминлаш даражаси;
- Ах – аҳолининг сони.

2-чизма. “Тежамкорлик СМФ” моделининг тузилиши⁷.

ришда (хизмат кўрсатиш, иш бажаришда) эмас,

Юқоридаги битта мисолдан ҳам кўриниб ту-

⁵ Ўша жойда. – 3 бет.

⁶ Муаллиф изланишлари асосида ишлаб чиқилган.

⁷ Муаллиф изланишлари асосида ишлаб чиқилган.

рибдики, тежамкорлик масаласи олдин ҳам долзарб бўлиб келган, бугун ҳам долзарб, ушбу масала келажакда ҳам ўзининг долзарблигини йўқотмайди. Масаланинг долзарблигидан келиб чиқиб, биз тадқиқот жараёнида “Тежамкорлик СМФ” моделини ишлаб чиқдик. Ушбу модел тежамкорликка эриши орқали, унинг пировар мақсади фаровонликни таъминлашга қаратилган. Зеро, тежалган маблағ самарадорликка олиб келади. Бу ўз навбатида манфаатдорликни таъминлайди. Шу асосда фаровонлик ҳам таъминланади. “Тежамкорлик СМФ” моде-

лининг ўзаро боғлиқлигини қуйидагича тасвирлаш мумкин (1-чизма).

Тежамкорлик натижасида орттирилган фойда суммаси барча имкониятларни амалга ошириш учун асос бўлади. Ушбу кўрсаткич битта корхонада унчалик катта бўлмаслиги мумкин, аммо у жамият иқёсида жуда катта самарадорликка эга бўлади. Барча куч ва имкониятлар бирлашиб синергетик самарадорликни (кучларни бир мақсад сари йўналтириш) ташкил қилади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Аванесова Г.А. Сервисная деятельность: Историческая и современная практика, предпринимательство, менеджмент: учебное пособие / Г.А. Аванесова. – М.: Аспект Пресс, 2006 г. – 320 с;
2. Басс А.Я., Разомасова Е.А. Сфера услуг и предпринимательство в экономическом развитии// ЭКО. – 2009 г. - № 2. – С. 75-85.
3. Балаева А. Управление мощностью организации сферы услуг: проблемы и решения// Проблемы теории и практики управления. – 2008 г. - № 3. – С. 77-90.
4. Гордин, В.Э. Менеджмент в сфере услуг./ В.Э. Гордин, М.Д. Сущинская. - М.: Бизнес-пресса, 2015 г. - 272 с.
5. Павленко В.В. Защита прав потребителей в сфере торговли и услуг. Практическое пособие: моногр. / В.В. Павленко. - М.: КноРус, 2014 г. - 552 с.
6. Скрынникова И.А. Маркетинг в сфере услуг / И.А. Скрынникова. - Москва: Огни, 2015 г. - 208 с.
7. Скрынникова И.А. Маркетинг в сфере услуг: Учебное пособие / И.А. Скрынникова. - М.: Моск. ун-та, 2012. - 203 с.;
8. Диянова, С.Н. Маркетинг сферы услуг: Учебное пособие / С.Н. Диянова, А.Э. Штезель.. - М.: Магистр, НИЦ ИНФРА-М, 2012 г. - 192 с.
9. Сфера услуг: менеджмент: учебное пособие / кол. авт.; под ред. Т.А. Бурменко. – М.: КНОРУС, 2007 г. – 416 с.
10. Демидова Л. Глобализация экономики услуг: динамика и основные тенденции// Проблемы теории и практики управления. - 2005 г. №5.

Вақтни бой берманг!

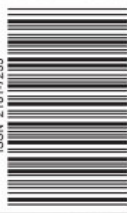
Сиз журналга обуна бўлиш орқали:

- Ўзбекистон Республикасида ўтказилаётган иқтисодий ислохотлар ҳақида таҳлилий мақолалар;
- мамлакатимиз ва жаҳон иқтисодиёти барча тармоқларининг таҳлили ва шарҳига бағишланган мақолалар;
- жаҳон ва мамлакатимиз фонд, валюта, товар-хом ашё биржаларидаги савдо яқунлари ҳамда иш жараёнларини еритувчи мақолалар;
- жаҳон молия бозорлари, банк, сўлурта, лизинг тизимларида рўй бераётган энг сўнгги маълумотлар;
- валютани мувофиқлаштириш, валюта курсларидаги ўзгаришларнинг иқтисодий вазията таъсири, дунё валюталари ҳақида ахборотлар;
- корпоратив бошқарувининг жаҳон амалиёти, янгиликлари, соҳанинг кўзга кўринган мутахассислари берган назарий ва амалий шарҳлар;
- маркетинг мутахассислари учун: маркетинг, истеъмолчилар, иқтисодий ва бошқа тадқиқотларни ўтказиш, ахборотлар олиш ва уларни қайта ишлаш услублари;
- бухгалтерия ҳисоби, солиқ ва божхона қонунчилиги каби долзарб масалаларнинг муҳокамаси;
- илмий даражага даявогар иқтидорли талаба ва ёш олимларнинг изланиш ва тадқиқотлари билан бевосита танишиш имконини кўлга киритасиз.

УНУТМАНГ!

Biznes-Эксперт журналы сизнинг энг яқин ҳамкорингиз

ISSN 2181-7235

2181-7235

Обуна индекси — 1169
Қўшимча маълумот учун телефон:
(71) 259-21-95

Bo'voppcpa pазмещениa pекламы oбpашaтcя пo тeлeфонaм:
259-22-06, 259-21-97

Варианты размещения рекламы в журнале

Варианты размещения	Стоимость однократного размещения, тыс. сумов	Размеры модуля
Вторая-третья страницы обложки	600	295×205мм
Страница	310	145×205мм, 295×105мм
½ страницы	210	100×205мм, 295×85мм
⅓ страницы	160	145×105мм, 78×205мм
Внутренние страницы		
Разворот	1000	295×410мм
Страница	400	295×205мм
½ страницы	210	145×205мм, 295×105мм
⅓ страницы	140	100×205мм, 295×85мм
¼ страницы	110	145×105мм, 78×205мм
Classified*	40	50×60мм
Цветная страница обложки		
Страница	800	295×205мм

* - минимальный размерный модуль (размер 50×60мм) публикуется на внутренних страницах.

Скидки действительны за кратность публикации при объеме рекламы и объявлений не менее 100 кв. см и только при 100%-ной предварительной оплате заказа на следующие условия:

- размещение от 3 до 5 раз — 5%;
- размещение от 6 до 8 раз — 10%;
- размещение от 9 до 12 раз — 20%;
- размещение от 13 и более раз — 25%;
- размещение минимального рекламного модуля в одном номере от 5 и более раз — 10%.

Стоимость подписки на один экземпляр журнала на весь 2020 год 300 000 сумов.

Технические требования к макетам:
Форматы: TIFF, CDR (Corel Draw), AI (Adobe Illustrator) или INDD (InDesign).
Цветовая модель в CMYK, разрешение — 300 dpi

